

LNS projekta “Demokrātijas kultūras laboratorija”

Rezolūcija

Rīgā, 2024. gada 20. martā

No 2022. līdz 2024. gadam LNS īstenoja projektu “Demokrātijas kultūras laboratorija”, kura mērķis bija veicināt maz aizsargāto iedzīvotāju – nedzirdīgo cilvēku iesaisti dažādās pilsoniskās aktivitātēs, sekmēt viņu prasmju attīstību argumentēti izteikt savu viedokli, drosmīgi reaģēt uz notikumiem savā kopienā – biedrībā “Latvijas Nedzirdīgo savienība” (LNS), savā pašvaldībā un valstī kopumā, kā arī piedalīties dažādās diskusijās. Šo jauno prasmju apgūšanā tika iesaistīti vairāk nekā 300 mērķa grupas dalībnieki ar dzirdes traucējumiem. Projekta laikā tika īstenotas vairākas unikālas aktivitātes:

- Videoformātā latviešu zīmju valodā sagatavota informācija par ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām un Latvijas Republikas pamatlikumu - Satversmi.
- Videoformātā latviešu zīmju valodā sagatavoti izglītojoši materiāli, kas skaidro pilsoniskās līdzdalības un demokrātijas kultūras nozīmi, kas izmantoti reģionālajās diskusijās ar nedzirdīgiem cilvēkiem.
- Organizētas reģionālās diskusijas, kuru mērķis bija nedzirdīgiem cilvēkiem veicināt izpratni par pilsonisko sabiedrību, demokrātiju, demokrātiskās iesaistes veidiem, normatīviem dokumentiem, pilsoniskās līdzdalības un tiesību realizācijas iespējām, dažāda veida izaicinājumiem. Katrā LNS reģionālā biedrībā notika 4 diskusijas, bet kopā projektā organizētas 32 diskusijas un nodrošināta 200 mērķgrupas dalībnieku iesaiste. Diskusijās par pilsoniskās sabiedrības dažādību piedalījās arī NVO, valsts un pašvaldību pārstāvji, kā arī citi dalībnieki.
- Izveidots video materiāls par LNS kā nedzirdīgo un vājdzirdīgo cilvēku interešu pārstāvniecību. LNS atpazīstamības kampaņas notika Rīgā, Valmierā, Rēzeknē un Liepājā, kur piedalījās Liepājas, Smiltenes, Valmieras, Rēzeknes, Daugavpils, Kuldīgas un Ventspils reģionālās biedrības biedri, pašvaldību pārstāvji, mediji.
- Organizētas divas LNS valdes izbraukuma sēdes, dodot iespēju LNS biedrību biedriem būt iesaistītiem LNS valdes darbā un iedrošināt viņus ticēt savai spējai ietekmēt lēmumus.
- Organizētas sešas atvērtas LNS Domes sēdes projekta ietvaros ar mērķi paaugstināt nedzirdīgo biedru iesaisti un līdzdalību biedrības demokrātiskā pārvaldībā – LNS domes darbā un iedrošināt viņus ticēt savai spējai ietekmēt lēmumus.
- Organizēta nometne LNS līderiem organizācijas kapacitātes stiprināšanā, kur bija iespēja iepazīties ar prezentāciju par savu organizāciju un tās darbības popularizēšanu prasmēs, dalīties labās prakses piemēriem un pieredzi, iegūt jaunu pieredzi un ieviest darbībā.
- Veikts padziļināts pētījums par šķēršļiem, ar kādiem nedzirdīgie cilvēki iesaistās pilsoniskajā līdzdalībā. Pētījumā aptaujāti 216 nedzirdīgie cilvēki, aptauja notika latviešu zīmju valodā ar mērķi iegūt argumentētus datus par mērķgrupas izpratni par demokrātiskās kultūras būtību, pilsonisko līdzdalību un tās lomu, nozīmi un

ierobežojumiem, kā arī aptaujas rezultātus un veikt to analīzi. Šī pētījuma rezultāti tika izmantoti intervences pasākumu ietvaros, kā pamats diskusijām par pilsoniskās līdzdalības problēmām.

- Projekta noslēgumā organizēts darba aplis, kurā veikts projekta aktivitāšu apkopojums ar secinājumiem un priekšlikumiem, nedzirdīgo cilvēku tālākai līdzdalības izpratnes attīstībai.
- Izstrādātā rezolūcija nodota LNS reģionālajām biedrībām, LNS domei, valdei un nosūtīta sadarbības organizācijām Latvijā.

Pašreizējā situācija LNS

- LNS ir pierādījusi, ka var strādāt augstvērtīgi, ievērot likumus un Ministru kabineta noteikumu prasības, tāpēc arī Rīgas Dome ir uzticējusi LNS nodrošināt Kopienas centra pakalpojumus cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem. No 2024. gada 1. aprīļa sāk darboties Kopienas centrs Rīgas iedzīvotājiem ar daudz plašāku pakalpojuma klāstu.
- Projekta ietvaros veiktajā pētījumā par pilsoniskās līdzdalības prasmju ieguves barjerām un risinājumiem nedzirdīgām un vārdzirdīgām personām konstatēts, ka 40% nedzirdīgo cilvēku saskata barjeru lai iekļautos sabiedrībā un līdzdarbotos sabiedrībā notiekošajos procesos.
- Nedzirdīgo cilvēku lielākā barjera ir informācijas nepieejamība un tās novēlota saņemšana. Ja, sabiedrībā pamatinformācija tiek pasniegta skaņu valodā, tad nedzirdīgam cilvēkam, tā jāsaņem vizuālā veidā, t. i. latviešu zīmju valodā vai ar subtitriem. Latvijā informācijas pieejamība nedzirdīgiem cilvēkiem ir ierobežota vai nemaz nav pieejama.
- Zīmju valodas tulkojuma un zīmju valodas tulku, arī titru nepieejamība, liedz nedzirdīgajiem cilvēkiem iespēju piedalīties dažādās pilsoniskās aktivitātēs, un ir šķērslis, lai izprastu procesus un piedalītos, līdzdarbotos valsts politikas veidošanā
- Motivācijas trūkums liedz piedalīties politiskajās aktivitātēs, jo nedzirdīgie cilvēki ierobežotas informācijas piekļuves dēļ, neuztver šo līdzdalību, kā svarīgu vai efektīvu veidu, kā ietekmēt sabiedrības procesus un līdzdarboties, neziņa par politiskajiem notikumiem un iespējām piedalīties sabiedriskajā dzīvē, jo informācija nav nodrošināta tādā veidā, kas būtu pieejama cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem.
- Izaicinājums ir arī zīmju valodas tulku trūkums. Valsts saskarsmes pakalpojuma nodrošināšanai ar citām personām apmaksā tikai līdz 120 stundām gadā.
- Izglītībai palielināts valsts apmaksāto mācību stundu skaits – 960 h, tāpēc tagad nedzirdīgais var atļauties mācīties viens, sev izvēlētajā specialitātē, nav nepieciešams veidot nedzirdīgo grupu, lai saņemtu tulka pakalpojumus.
- Darba devējiem ir nepietiekama pieredze un nav zināšanu darbam ar nedzirdīgiem cilvēkiem. Ja ir brīva vakance darba tirgū, tad visbiežāk priekšroka tiek dota dzirdīgam cilvēkam.
- Kultūra kļūst arvien pieejamāka, ir teātri, koncerti, kuri piedāvā tulkojumu zīmju valodā vai subtitrus, arī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā var saņemt informāciju zīmju valodā.
- Nedzirdīgajiem ilgstoši nebija pieejama kultūra, zuda interese apmeklēt kultūras pasākumus, arī biļetes uz tiem ir ļoti dārgas. Ir jāmeklē risinājumi un jādomā arī par biļešu atlaidēm nedzirdīgajiem.

- Latvijas Televīzijai ar LNS izveidojusies laba sadarbība, kura cenšas arvien vairāk nodrošināt raidījumus ar zīmju valodas tulkojumu vai subtitriem.
- Komerctelevīzijas nepiedāvā raidījumus zīmju valodā vai ar subtitriem, tikai izņēmuma gadījumos. Izmaksas ir dārgas, tāpēc vieglāk samaksāt sodu, nekā nodrošināt raidījumus ar zīmju valodas tulkojumu vai subtitriem.
- Valsts kanceleja nodrošina Ministru kabineta preses konferences ar tulkojumiem zīmju valodā.
- LNS lielākie nevalstisko organizāciju draugi ir Invalīdu un viņu draugu apvienība “Apeironi” un Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija SUSTENTO, parādās arī jaunas organizācijas, piemēram biedrība “Sporto Latvija”.
- Kāpēc nedzirdīgie cilvēki neiesaistās LNS darbā, kopienas dzīvē, kā galvenie iemesli tiek minēti – laika trūkums, nevēlēšanās, nav interese, neizpratne un uzskata, ka visu LNS līderi paveiks paši.
- Zems izglītības līmenis un nepietiekamas zināšanas bieži vien liedz piedalīties pilsoniskajās aktivitātēs.
- Diskriminācija un stereotipi attiecībā uz nedzirdīgajiem rada šķēršļus līdzdalībai un pilsoniskajai aktivitātei, liekot nedzirdīgajiem justies izolētiem vai nepietiekami novērtētiem sabiedrībā.

LNS uzdevumi nākotnē

- Nedzirdīgiem cilvēkiem jau šobrīd tiek sniegta informācija par līdzdalību un pilsonisko iekļaušanos dažādos sabiedrības procesos. Bet ne vienmēr tam visam ir rezultāts. Lai palielinātu nedzirdīgo cilvēku izpratni un iesaisti līdzdarboties, jāturpina izglītot sabiedrību, nedzirdīgi cilvēki, jāpalielina viņu pašu aktivitāte, jābūt izpratnei par savām tiesībām un pienākumiem, kā Latvijas pilsoņiem.
- Viens no veidiem, lai veicinātu nedzirdīgo cilvēku līdzdalību pašvaldībās un valstī notiekošajos procesos, ir informācija vienkāršā valodā. Tas ir īpašs veids, lai informācija būtu vieglāk saprotama arī cilvēkiem, kuriem ir grūtības uztvert valodu, izprast teksta saturu un jēgu.
- Katras pašvaldības mājaslapā jābūt informācijai latviešu zīmju valodā.
- Pašvaldības LNS reģionālās biedrības, galvenokārt, atbalsta ar finansējumu biedrības darba nodrošināšanai vai kāda pasākuma organizēšanai, mazāk domājušas par publisko pasākumu pieejamību nedzirdīgiem cilvēkiem. Tāpēc jāveic aktīvas pārrunas par zīmju valodas tulkojuma vai subtitru nodrošinājumu vietvaras pasākumos visā Latvijā.
- Organizācijas piedāvā nedzirdīgiem cilvēkiem pielāgotus kultūras pasākumus, bet to apmeklējums ir neliels. Jāturpina strādāt pie tā, lai ieinteresētu nedzirdīgos cilvēkus apmeklēt dažādus kultūras pasākumus, kur nodrošināta piekļūstamība.
- Jāveido videoziņas zīmju valodā par pašvaldību, dažādu valsts institūciju aktualitātēm.
- Izglītot darba devējus par nedzirdīgo kopienu, lai veicinātu lielāku nodarbinātību nedzirdīgo vidū.
- Panākt vairāk TV raidījumus sabiedriskajos medijos, kuros nodrošināti subtitri vai tulkojums zīmju valodā, panākt arī komerctelevīziju raidījumu titrēšanu vai tulkošanu zīmju valodā.

- Nodrošināt dažādos pasākumos, arī valsts un pašvaldību organizētajos pasākumos, svētkos, koncertos, teātros, pieejamību ar zīmju valodas tulkojumu vai subtitriem.
- Sniegt vairāk informācijas nedzirdīgo kopienai par pasākumiem, ja tie pieejami un tiek nodrošināts tulkojums zīmju valodā, piemēram, pasākumu programmās, kur norādīta pieejamība, klāt pielikts attiecīgs simbols (divroku simbols).
- Veidot sadarbību ar populārākajiem Latvijas muzejiem par piekļūstamību nedzirdīgajiem un izveidot videogidu.
- Izglītēt nedzirdīgos vecākus par zīmju valodas tulku pakalpojuma pieejamību, lai nav jāizmanto savus dzirdīgos bērnus kā tulkus.
- Jārisina problēma par zīmju valodas tulku nepietiekamību, sagatavošanu un apmācību, meklēt risinājumus.
- Jāizglīto nedzirdīgie bērni par nedzirdīgo kopienu, tās vēsturi un kultūru, zīmju valodu, kā arī iekļaušanos LNS organizētajos pasākumos.
- Jāveicina lielāka jauniešu iesaiste dažādās LNS aktivitātēs.
- Jāveicina nedzirdīgu cilvēku iesaiste mūžizglītībā, izglītošanās procesos mūža garumā, ieteikt apmeklēt kursus, seminārus utt.
- Jāmeklē jauni tehnoloģiskie risinājumi, kā komunicēt ar dzirdīgu cilvēku, kā uzlabot saskarsmi, kā piemēram, sabiedriskās ēdināšanas jomā, jo bieži vien kafējnīcās ēdienkarte ir pārdevēja aizmugurē pie sienas, un tad jārāda ar roku, kurš būs izvēlētais ēdiens.
- Stiprināt sadarbību ar NVO.
- Regulāri informēt sabiedrību ar sabiedrisko mediju palīdzību par LNS un nedzirdīgo kopienas aktivitātēm.